

Tjänsteutlåtande
Utfärdat 2023-07-11
Diarienummer N160-0199/23

Handläggare: Anna Ström, Frida Bodén, Marie
Landeckrans, Petra Nydahl
anna.strom@aldrevardomsorg.goteborg.se
frida.boden@aldrevardomsorg.goteborg.se
marie.landeckrans@aldrevardomsorg.goteborg.se
petra.nydahl@aldrevardomsorg.goteborg.se

Rapport om granskningar gällande bristande följsamhet till ordinationer överlämnade av arbetsterapeut och fysioterapeut

Förslag till beslut

Äldre samt vård- och omsorgsnämnden:

1. antecknar rapport om granskningar gällande bristande följsamhet till ordinationer överlämnade av arbetsterapeut och fysioterapeut.
2. godkänner de åtgärder som föreslås i förvaltningens tjänsteutlåtande.
3. beslutar att granskningen ska följas upp och återrapporteras till nämnden.

Sammanfattning

Medicinskt ansvariga för rehabilitering (MAR) har genomfört granskningar för att kontrollera utförandet av ordinerade åtgärder som under 2022 överlämnats från legitimerade arbetsterapeuter och fysioterapeuter/sjukgymnaster att utföras av personal inom hemtjänst, vård- och omsorgsboenden samt boenden med särskild service.

Granskningen visar att patienter inte erhåller den hälso- och sjukvård som legitimerad personal beslutat att patienten har behov av, vilket medför risker inom patientsäkerhetsområdet. Ett antal förbättringsområden konstateras inom:

- Teamsamverkan
- Kommunikation mellan legitimerad personal och utförande verksamhets enhetschef
- Kompetens hos utförande personal
- Kompetens hos legitimerade arbetsterapeuter och fysioterapeuter/sjukgymnaster
- Funktionsduglighet och användarvänlighet i befintliga digitala system samt införande av digitalt system för att lämna över instruktioner och signera utförda åtgärder med påminnelsefunktion
- Hantering av avvikelser gällande återkoppling av åtgärder

Nämndens patientsäkerhetsansvar som vårdgivare och huvudman framgår av patientsäkerhetsansvarsfördelningen¹. Äldre samt vård- och omsorgsnämnden som vårdgivare ansvarar för att:

- formulera övergripande strategier och uppföljningsbara mål för patientsäkerhetsarbetet
- skapa förutsättningar, både ekonomiska och personella, för ett fungerande patientsäkerhetsarbete
- fortlöpande hålla sig informerade om utvecklingen på patientsäkerhetsområdet.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förändringar i stadens IT-system kan medföra kostnader i form av till exempel inköp och implementering.

Granskningen har visat att ordinerade hälso- och sjukvårdsåtgärder inte utförs. Förbättringsarbetet förväntas leda till att utförandegraden ökar, vilket innebär att mer personaltid krävs.

Får patienterna sin ordinerade hälso- och sjukvård resulterar det i att patienternas självständighet kan öka eller bibehållas längre, vilket i sin tur innebär att behov av övriga hjälpinsatser kan minska och ohälsa förebyggas.

Bedömning ur ekologisk dimension

Om personal i utförande verksamheter inte utför ordinerade hälso- och sjukvårdsåtgärder kan konsekvensen bli att legitimerad personal i stället behöver utföra åtgärden. En sådan förändring kan innebära ökat bilanvändande eftersom legitimerad personal behöver transportera sig till patienten. Personal i utförande verksamheter är däremot redan på plats för att utföra andra insatser.

Bedömning ur social dimension

Ärendet bedöms ha påverkan på patienter inom målgrupperna inom hemtjänst, vård- och omsorgsboende samt bostad med särskild service, inskrivna i kommunal primärvård. Granskningen visar att:

1. patienter inte erhåller den hälso- och sjukvård som legitimerad personal beslutat att patienten har behov av. Konsekvensen kan bli större eller förlängt hjälpbehov för patienten, där även patientens möjlighet till social interaktion kan påverkas.
2. tillgången till jämlik hälso- och sjukvård påverkas beroende på olika förutsättningar utifrån tex. samverkan, kultur, kompetens och personalförsörjning.

Bilagor

1. Övergripande rapport om granskning av avvikelser gällande uteblivna signeringar ordinerade överlämnade åtgärder 2022
2. Handlingsplan - öka följsamhet till ordinationer överlämnade från arbetsterapeut och fysioterapeut

¹ Patientsäkerhetsberättelse 2022, 2023-02-28, Dnr N160-0053/23

Ärendet

Äldre samt vård- och omsorgsnämnden föreslås anteckna rapport om granskningar gällande bristande följsamhet till ordinationer överlämnade av arbetsterapeut och fysioterapeut samt fatta beslut om åtgärder som föreslås i förvaltningens tjänsteutlåtande.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

Ordination är ett beslut av behörig hälso- och sjukvårdspersonal som är avsett att påverka en patients hälsotillstånd genom en hälso- och sjukvårdsåtgärd. Hälso- och sjukvård inom området rehabilitering kan syfta till att:

- återfå funktionsförmåga
- bibehålla funktionsförmåga
- förebygga fortsatt eller ytterligare ohälsa

Får patienterna sin ordinerade hälso- och sjukvård inom området rehabilitering kan det resultera i att patienternas självständighet ökar eller bibehålls längre. Det innebär i sin tur att behov av övriga hjälpinsatser kan minska eller bibehållas och ohälsa förebyggas.

Legitimerad personal ansvarar för att bedöma och besluta om åtgärd. Patientsäkerhetslagen anger även att legitimerad personal kan överlämna en åtgärd till annan personal att utföra om det är förenligt med kravet om god och säker vård. I Göteborgs Stad överlämnas åtgärderna till personal inom utförande verksamheter, det vill säga hemtjänst samt vård- och omsorgsboenden inom äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen (ÄVO) samt boenden med särskild service inom förvaltningen för funktionsstöd (FFS).

Göteborgs Stads riktlinje för ordination och delegering av hälso- och sjukvårdsåtgärder anger hur överlämnandet av ordinationer ska ske. Legitimerad personal beslutar om en åtgärd ska överlämnas att utföras av personal i utförande verksamhet, med eller utan delegering.

Instruktion om åtgärd ska överlämnas muntligt och skriftligt. Legitimerad fysioterapeut/sjukgymnast och arbetsterapeut ska samverka med utförande personals chef. Åtgärdens utförande ska dokumenteras på en signeringslista av personal i utförande verksamhet, med syfte att möjliggöra uppföljning och utvärdering mot uppsatt mål. Kan inte åtgärden utföras ska även det dokumenteras, samt orsaken till att åtgärden inte kunde utföras. Då ska även kontakt tas med ansvarig legitimerad personal.

Granskningens resultat bekräftar bilden² gällande låg följsamhet till att signera överlämnade åtgärder från arbetsterapeut och fysioterapeut.

Nämnden har enligt patientsäkerhetsansvarsfördelningen ansvar för att

- formulera övergripande strategier och uppföljningsbara mål för patientsäkerhetsarbetet
- skapa förutsättningar, både ekonomiska och personella, för ett fungerande patientsäkerhetsarbete.

² Bilden kommer från tidigare granskningar i stadsdelsnämnderna genomförda av MAR samt dialog på ledningsgrupper och med legitimerad personal.

För att få förutsättningar att ta sitt ansvar behöver nämnden fortlöpande hålla sig informerad om utvecklingen inom patientsäkerhetsområdet.

De granskningar som kan vara aktuella för nämnden är de som är av särskilt intresse ur till exempel ett medialt perspektiv, har ett bedömt värde för nämnden genom att antingen ta upp fenomen som pågått under lång tid eller upprepar sig, eller är granskningar som ser på större eller avgörande delar av förvaltningens hälso- och sjukvårdsarbete. Förvaltningen bedömer därför att information om denna granskning behöver rapporteras till nämnden.

Hur denna granskning förhåller sig till stadsrevisionens granskningar samt patientsäkerhetsberättelsen

MAR har ett uppdrag utifrån hälso- och sjukvårdsförordningen 2017:80. I hälso- och sjukvårdsförordningen regleras ansvaret för att patienten får en säker och ändamålsenlig hälso- och sjukvård av god kvalitet. Revisionens uppdrag utgår från kommunallagen och god revisionssed och syftar till att kontrollera om kommunens verksamheter bedrivs ändamålsenligt och effektivt, om den interna kontrollen är tillräcklig och om ekonomin sköts på ett tillfredsställande sätt. Granskningar från MAR respektive stadsrevisionen skulle möjligen kunna tangera varandra, men har utgångspunkt i olika lagrum och genomförs utifrån olika perspektiv. I Stadsrevisionens nuvarande granskningsplan (2023 med inriktning 2024–2025) finns inga granskningar inom hälso- och sjukvård eller patientsäkerhet.

Patientsäkerhetsberättelsen ska visa vilka åtgärder vårdgivaren har vidtagit för att öka patientsäkerheten samt vilka resultat som har uppnåtts och är på en sammanfattande nivå. Patientsäkerhetsberättelsen skrivs en gång per år. Denna granskning kommer med all sannolikhet nämnas där, men inte på så sätt att den kan användas för nämndens styrning.

Genomförande och resultat av granskning

MAR har genomfört granskning bestående av flera delar för att säkerställa utförandet av överlämnade ordinerade åtgärder från legitimerade arbetsterapeuter och fysioterapeuter/sjukgymnaster.

Första delen var en granskning av avvikelser som registrerats under år 2022 inom ÄVO och FFS. Resultatet visar att majoriteten av de överlämnade åtgärderna inte hade signerats. 62 procent inom ÄVO och 66 procent inom FFS, sammanlagt 1 407. En enkät skickades under hösten 2022 till legitimerade arbetsterapeuter och fysioterapeuter/sjukgymnaster i Göteborgs Stad. I svaren framgår att många är tveksamma till att lämna över åtgärder. Dels på grund av erfarenheten att många åtgärder inte utförs, dels på grund av att kompetens hos utförande personal upplevs generellt vara för låg. Fler än hälften av alla som har överlämnat åtgärder har tagit tillbaka dem för att åtgärderna inte har utförts i den frekvens som ordinationen anger.

Under senare delen av 2022 och tidigt under 2023 har MAR genomfört workshops för samtliga legitimerade arbetsterapeuter och fysioterapeuter/sjukgymnaster. Syftet med workshopen var att höja kompetensen gällande legitimerad personals hälso- och sjukvårdsansvar i samband med överlämnande av åtgärder samt att skapa ett reflektionstillfälle med möjlighet att lämna synpunkter och förslag på förbättringsåtgärder.

MAR har även under våren 2023 deltagit på samtliga verksamhetsledningsgrupper (VL) för hemtjänst, vård- och omsorgsboenden inklusive korttidsenhet inom ÄVO och på

avdelningsledningsgrupp (AL) för bostad med särskild service inom FFS, för presentation och dialog om resultatet av granskningarna.

Det finns samstämmighet gällande resultatet från de olika delarna i granskningen, som nedan sammanfattas i ett antal förbättringsområden.

- Teamsamverkan
- Kommunikation mellan legitimerad personal och utförande verksamhets enhetschef
- Kompetens hos omsorgspersonal gällande rehabilitering samt rapporteringsskyldigheten av avvikelser
- Kompetens hos legitimerade arbetsterapeuter och fysioterapeuter/sjukgymnaster gällande avvikelserapporteringssystemet Treserva, deras ansvar för och hanterande av ordinerade överlämnade åtgärder samt rapporteringsskyldigheten av avvikelser
- Funktionsduglighet och användarvänlighet i befintliga digitala system samt införande av digitalt system för att lämna över instruktioner och signera utförda åtgärder med påminnelsefunktion
- Hantering av avvikelser gällande återkoppling av åtgärder

Förvaltningens bedömning

Resultatet av genomförda granskningar visar på risker inom patientsäkerhetsområdet.

Förvaltningen föreslår åtgärder samt att en uppföljning genomförs för att utvärdera om åtgärderna givit avsedd effekt.

Åtgärder som kommer att genomföras inom verksamhetsområde rehabilitering

- Utbildning för legitimerade arbetsterapeuter och fysioterapeuter/sjukgymnaster utifrån deras ansvar att se till att patienter får ordinerade åtgärder utförda, både vid introduktion samt som sedan tidigare anställd.
- Kompetenshöjande insatser för legitimerad personal inom rehabiliterande ledarskap.
- Utbildningsinsatser för legitimerad personal i befintligt IT-system Treserva gällande avvikelserapportering. Enhetscheferna arbetar för att det ska finnas lokala verksamhetsstöd i Treserva på alla hälso- och sjukvårdsenheter.
- En arbetsgrupp på förvaltningsnivå är utsedd för att se över möjlighet till förändring i avvikelssystemet i Treserva i syfte att minska risk för felaktig/utelämnad information vid avvikelserapportering.
- Avdelningsledning för hälso- och sjukvård planerar att se över utformningen av patientens hälso- och sjukvårdspärm.

Åtgärder som behöver genomföras i samverkan mellan verksamhetsområde rehabilitering och utförande verksamheter

- Chefer på flera organisationsnivåer arbetar med att implementera samverkansrutiner och se till att de efterlevs.
- Enhetschefer ansvarar för att avvikelshantering ska finnas som stående punkt på samverkansmöten.
- Legitimerad personal använder sig av samverkansmöten för att diskutera ordinationer/delegeringar. Enhetschefen inom utförarverksamheten behöver kommunicera och återkoppla till legitimerad personal, exempelvis under samverkansmöten, om man inte kan utföra ordinationer/delegeringar.

- Förbättringsområdet fortsätter diskuteras i samverkansmöten där verksamheten för rehabilitering och utförarverksamheter möts. I gruppen ”Platser och processer” lyfts problem och åtgärder vidtas i samverkan.
- Legitimerad personal behöver arbeta nära cheferna för utförande verksamheter för att planera in regelbunden handledning/utbildning/information för personal om rehabilitering samt vardagsrehabilitering.
- Ökad kunskap om avvikelshantering hos rehabcheferna och metodutvecklarna genom utbildning. Enhetscheferna uppmuntrar medarbetarna att rapportera och diskutera avvikelser vid till exempel samverkansmöten med utförarverksamheterna.
- En förvaltningsöverskridande förstudie pågår gällande införande av digitalt signeringssystem med påminnelsefunktion för att signera åtgärder.
- Utredda hur verksamheten kan säkerställa att överlämnade ordinerade åtgärder blir utförda, genom exempelvis rehabassistenter.

Dialog har förts om förbättringsområden och åtgärdsförslag på verksamhetsmöte för ledningsgrupp rehabilitering. Nämnden föreslås godkänna förvaltningens förslag på åtgärder som presenteras i detta tjänsteutlåtande och bilagor.

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen

Simon Cederholm
Avdelningschef

Babbs Edbeg
Förvaltningsdirektör